

Sobirania política i responsabilitat fiscal

En tot just deu dies el govern espanyol ha canviat, lleugerament, el rumb de la seva política autonòmica. El dia 4 de gener el ministre d'Economia, el Sr. De Guindos, anuncià al *Financial Times* que l'Estat introduiria un sistema de control previ de la despesa i del dèficit en l'elaboració dels pressupostos autonòmics. Aquest divendres, dia 13, el consell de ministres examinava i feia públic l'informe del ministre d'Hisenda, el Sr. Montoro, sobre l'avantprojecte de la llei orgànica que havia promès el Sr. De Guindos. En l'informe, que reproduïx fil per randa els acords europeus sobre estabilitat fiscal, el govern espanyol sembla que ha abandonat la proposta Guindos de controls previs i de límits de despesa.

Tot i que caldrà esperar a conèixer el text de la llei –l'informe és breu i, en els llocs claus, ambigu–, aquest canvi conté dues lliçons. La primera és jurídica. Les diferents posicions adoptades pel govern espanyol confirmen que a la Constitució hi pot cabre gairebé tot: des de la màxima autonomia financera (art. 150, 156) fins a la capacitat de l'Estat d'intervenir i controlar qualsevol govern regional, immediatament (art. 153) o prèvia votació del Senat (art. 155.1). I que, ras i curt, a Espanya és constitucional el que l'estat central dicta com a constitucional.

La segona lliçó és política. El triomf de la línia *moderada* del Sr. Montoro es produeix a cavall del vot favorable de CiU a les mesures fiscals del govern espanyol. Des del punt de vista de l'aritmètica parlamentària, el suport convergent era del tot innecessari. Que el PP busqués i celebrés el vot positiu de CiU i que, a canvi, estigués disposat a sacrificar el mecanisme de control previ i a considerar la idea d'avaluar l'emissió de deute autonòmic mitjançant "hispanobons" demostra dues coses. D'una banda, que la debilitat estructural d'Espanya és ara mateix immensa. D'altra banda, indica que Catalunya, que malauradament també comparteix aquesta debilitat, conserva una capacitat, mínima, d'influència. És influent, en primer lloc, per una raó perversa: si la Generalitat fa fallida, és a dir, si el govern central permet que el govern català se suïcidi per falta de diners, la credibilitat internacional d'Espanya s'ensorrarà inexorablement. És influent, en segon lloc, perquè el sector financer català compta amb els recursos suficients (CaixaBank) per utilitzar-los en una fusió que salvi Bankia, un conglomerat d'excaixes regionals molt imbricades en negocis immobiliaris, ara dirigit per un exministre del PP. (Només cal desitjar que aquesta fusió, que a alguns els

CARLES BOIX

PROFESSOR UNIVERSITAT PRINCETON

agradarà perquè reforçarà els lligams peninsulars, no acabi electrocutant els banquers catalans. Mai no se sap què pot passar quan un es fica al llit amb l'estat central.)

El pacte (temporal) CiU-PP potser permetrà a la Generalitat moderar la seva angoixant manca de liquiditat. Però no resol la incògnita de fons: com superar l'ofegament permanent de Catalunya. Un ofegament que coincideix amb l'esgotament del model autonòmic espanyol i que afecta les autonomies que paguen més del que reben directament.

Des del 1978 Espanya té un sistema semidescentralitzat en què les autonomies reben els seus ingressos de l'Estat però tenen autonomia de despesa i, sota la tutela de l'administració central –que ha d'aprovar les emissions de bons públics–, una certa autonomia d'endeutament. El problema d'aquesta solució institucional és evident.

L'Estat hauria d'oferir plena autonomia fiscal a les comunitats que vulguin responsabilitzar-se dels seus ingressos i despeses, i recentralitzar la resta

Com que la capacitat de gastar està deslligada dels costos d'establir i recaptar impostos –és a dir, com que en darrer terme les autonomies no són responsables de les seves accions– els seus governs tendeixen a gastar més del compte. I a gastar malament. Sobretot aquelles autonomies que reben més del que paguen i que, per tant, no pateixen gastant el que no és seu.

Els anys d'expansió econòmica van amagar la disfuncionalitat del sistema autonòmic. Les autonomies van comptar amb els recursos extres del boom immobiliari. I l'estat central exercí un control lax sobre l'endeutament regional, com la UE sobre l'estatal. Ara, però, que tot ha petat, només queden dues solucions per restablir la disciplina fiscal.

La primera és la via De Guindos: recentralització completa, unificació de despesa i d'ingressos a escala estatal, i conversió de les autonomies en pures delegacions provincials. La segona és fer les autonomies completament responsables dels seus ingressos i despeses. Aquest tipus de solució seria, per descomptat, compatible amb el topall de dèficit imposat per la UE.

Si combinem la lògica econòmica (aquella que diu que només l'ull de l'amo engreixa el cavall i que cal que gastí qui recapta) amb la lògica democràtica (les demandes catalanes d'autonomia), la superioritat de la segona opció és indiscutible. És a dir, l'estat espanyol hauria d'oferir a aquelles autonomies que ho volguessin la plena autonomia fiscal (com la de qualsevol estat americà). I, per descomptat, a aquelles que no acceptessin l'oferta els hauria d'aplicar de manera rigorosa i sense contemplacions el sistema del Sr. De Guindos.

